

מעדותו של הרב ד"ר אלכסנדר שפרן, הרב הראשי של יהודי רומניה, על ניסיון לבטל את הגירוש מטרנסניסטריה, רומניה 1942

ש. עכשיו אני מגיע לפעולה החשובה ביותר אני חושב בחייך, הניסיון להשפיע באמצעות הארכיבישוף באלאן.

ת. פנינו אל ראשי האופוזיציה... מאניו וברטניו... ופניתי לרנה דה וק, שהיה שגריר שווייץ, לשגריר שבדיה, לשליח של תורכיה, בוודאי לאנשי הצלב האדום, וראינו שאין אפשרות להשיג משהו חיובי, והזמן היה זמן חירום.

ש. ואתם אמרתם להם שיש סכנה לגרש לפולין? דיברתם על השמדה?

ת. ידענו כפי שעכשיו נודע לנו שיש עניין של השמדה, זאת אומרת שבראש וראשונה באים המסכנים היהודים מטרנסילבניה, אחר כך היהודים מהרגאט, ואז כבר דיברו על פולין, על סניאטי וכולי, על כל הדרך הזו האומללה, וידענו שזה עניין של גירוש והשמדה.

ש. ואמרתם לצלב האדום שמדובר בהשמדה?

ת. אף על פי שהרומנים גם שהודו הם לא הודו באופן גלוי, ולא באופן כולל. כמו שאמרת לפני כמה דקות, הם עצמם היסטוריונים.

...ישבנו והיינו במצב של ייאוש לגמרי, ייאוש. ידענו כמו שאמרת עכשיו, שהעניין של כיליון רציני. מה לעשות? מה לעשות? ובכן, כשבאנו לעניין הזה, והם היו כל כך מיואשים, נשארה רק דרך אחת: היהודים מטרנסילבניה, וגם אנחנו מבוקרשט, ידענו שהמטרופוליט באלאן, שהוא ההגמון האורתודוקסי, בסיביו, הוא אחד הקרובים לפי ההשקפה האנטישמית וגם באופן אישי של המרשל אנטונוסקו. אבל הוא גר בסיביו, וסיביו זה מקום פורענות, מפני ששם נמצאים הגרמנים וגם הגסטאפו שלהם... איך לעשות להיפגש אתו? לנסוע לסיביו? לא רק העניין שהגסטאפו תוכל למצוא אותי שם ולעצור אותי, אבל הם יכולים גם כן, כמו שיכולים אנשי הגסטאפו לעצור את באלאן, לעשות משהו, שהם בוודאי ידעו בשביל מה באתי. אם כן איך לעשות כדי להגיע לבאלאן? ואני אמרתי לנסות לעשות מעשה נועז שלא יעשה באופן רגיל, ולבקש, שאני אבקש אותו להיפגש אתי בבוקרשט. ומעשה נס, אני הודעת לך... שאני רוצה להיפגש אתו בעניין דחוף מאוד, ואודה לך אם ייתן לי את האפשרות לראות אותו בבוקרשט.

ואנחנו ככה, כשקיבלנו את הידיעה מבאלאן שהוא בא לבוקרשט לראות אותי יכולים לומר שבוודאי ראינו את הנס שהוא בא לשם זה להיפגש עם רב... אתחלתא דגאולה. ואמרנו, זה משהו שלא יאומן. הוא הודיע לי שהוא יבוא, והוא בא כמעט תכף ומיד. אינני זוכר כמה זמן עבר... והבינתי שהעובדה הזאת שהוא בא והודיע לי שאני יכול לבוא תכף ומיד זהו כבר סימן שעודד אותנו. באתי אליו באמת תכף ומיד, אינני יודע אם עברה חצי שעה או שעה

אחת מרגע של הידיעה בטלפון עד בואי אצלו, הוא קיבל אותי, אבל היה ככה במצב של נזיפה. הוא לא קיבל אותי בסבר פנים יפות.

ש. רק שניכם ביחידות?

ת. כן. ביחידות, במשרדו של גנרל בויטויאנו. ככה בית גדול עם חצר. והיה כמו תמיד, ככה במצב של נזיפה, כמעט של כעס. הוא קיבל אותי באופן נימוסי, אבל לא יוצא מהכלל. ביקש אותי לשבת ולאמור לו מה שאני דורש ממנו. אם כי אני אמרתי, אני מאוד התרגשתי, ואמרתי לו שכאן מדובר בחיי בני אדם שהם חפים מפשע, [חנוק מדמעות] ולא יכולתי לעצור את דמעותי, ואמרתי לו שהוא עתיד לתת דין וחשבון אם משהו יקרה והאנשים האלו שהם חפים מפשע הם יושמדו. ואמרתי לו: אתה מאמין שיש גם חיים לעתיד לבוא? ואני אעיד לפני הקב"ה שאתה אחראי. הוא קם מכיסאו, ככה הסתובב בחדר, ולא ענה, הסתובב במשך כל כמה דקות, לא ענה. אחר כך התיישב בכיסאו, ליד השולחן ואמר לי: מה אתה דורש ממני לעשות? אמרתי: אני דורש שאתה תתקשר תכף ומיד עם המרשל אנטוונסקו, כדי לבטל את הגזירה הזאת. הוא חיכה כמה דקות, הוא לקח את השפופרת וטלפן למרשל אנטוונסקו ודרש ממנו לקבל אותנו תכף ומיד. הוא אמר לו שהוא לא יכול לקבל אותנו תכף ומיד מפני שהוא עכשיו עסוק וטרוד, אבל הוא רוצה לראות אותנו, זה היה בערך אחת עשרה, אחת עשרה וחצי - הוא יכול לבוא לארוחת הצהרים ולהיות אתו.

...אני נשארתי אצלו במצב מאוד קשה, נרגש, ואמרתי לו: הנה, כבוד ההגמון, עכשיו נמצאים יהודים בבית הספר הזה, ישנם יהודים שם שנאסרו, והם עומדים על סף הגירוש לטרנסניסטריה. הם יהודים חפים מפשע, והם נאסרו שם בבית הספר הזה, מפני שהבנים או ההורים שלהם לא התייצבו כמו שדרשו מהם בשביל עבודת כפייה, והם רוצים לגרש אותם, וגם זה עניין מאוד מאוד דחוף... אנחנו דיברנו והשעה המכריעה הגיעה, והוא יצא לחצרו של הבית הזה, והמכונית חיכתה שם, והוא נכנס למכונית, אני ליוויתי אותו, ואמרתי לו: כבוד ההגמון, אתה יודע שעכשיו השליחות שלך היא שליחות לא רק חשובה, אלא שליחות שבה תלויים החיים של אלפי אנשים, נשים וטף, ואני מבקש ממך שתדע שאנחנו מתפללים בשביל ההצלחה של התפקיד שלך... אני נפרדתי ממנו, בכיתי, והוא נפרד ממני, והיה ככה, הוא בעצמו במעמד של, במצב נפשי לגמרי אחר מהמצב הנפשי שמצאתי אצלו כשראיתי אותו כשנכנסתי למשרדו של... זה היה בערך בשתיים עשרה, שתיים עשרה וחצי. באתי הביתה, כי שם על יד הדלת שלי, בחדר העבודה שלי, היה כיסא כמו זה. אני נפלתי לתוך הכיסא, וככה התעלפתי. ואשתי מצאה שהיה לי חום גדול. זה מצב של התרגשות גדולה. זה היה בערך, כשהגעתי הביתה לפני השעה אחת. בשעה שלוש בערך הוא מצלצל, וקולו היה לא קול דק, לא קול של פקיד ככה, עב ועבה, והוא אומר לי: אדוני הרב הראשי, אני מודיע לך שדיברתי עם המרשל, והוא אמר שהוא יחליט, זה בוטל עכשיו. לא ידעתי איך לאמור לו, לא יודע את המלים שיכולתי לבחור במצב הזה, והודיתי לו, וזה בוטל.

מקור: ארכיון יד ושם 7023 – O.3.